

לידי ד"ר נועם לידר, אקולוג רשות הטבע והגנים.
מאת: [REDACTED] בשם איגוד מגדלי החיות האקזוטיות בישראל.

חוות דעת

הנידון: הכללת הזיקית הנמרית (Panther chameleon (furcifer pardalis) ברשימה הלבנה של זוחלים המותרים בייבוא וסחר.

מבנה:

1. תיאור קצר של הזיקית בבית גידולה במדגסקר. מצבה ברשימת המינים בסכנת הכחדה בארץ המוצא, **תוך התייחסות לקריטריונים של רט"ג בקשר למינים עם פוטנציאל פלישה**.
2. מעמד מין זה בתעשיית גידול הזוחלים בארצות הברית ובאירופה.
3. **במבט רחב יותר:** השוואה בין זיקית הפנתר לזיקית התימנית כסיכון אקולוגי לטבע של ארץ ישראל. מתוך נסיון אישי ומבט בפרספקטיבה רחבה על תחביב גידול הזוחלים בארץ, אל מול הצורך לשמור על המגוון הביולוגי בארץ.
4. המשך שיתוף פעולה ובניית יחסי אמון הדדיים בין רט"ג לבין ציבור המגדלים, לטובת שמירת הטבע, דגש על מטרות משותפות.
5. מקורות ביבליוגרפיים.
6. נספחים: מפת תפוצה, וחוות דעת מקצועית מ Petr Necas סמכות ברמה בינלאומית בתחום חקר הזיקיות בטבע, ותנאי אחזקה בשבי.

1 מצב הזיקית הנמרית בארץ המוצא:

הזיקית הנמרית הינה אחד המינים הנפוצים במדגסקר, תפוצתה משתרעת על פני רצועת החוף בצפון ובצפון מזרח האי. מגובה פני הים עד לגובה 900 מטר מעל פני הים. בעוד מיני זקיות רבים נמצאים בנסיגה בשל בירוא יערות לצורך הכשרת שטחים לחקלאות, הזיקית הנמרית שאינה חיה ביערות עבוטים, משגשת בשטחים

החקלאים ובקרבת מגורי האדם (DE VOSJOLI, NECAS) ונראה כי דווקא מפיקה במידה מסוימת מהרס בתי הגידול הראשוניים. לאורך כל אזור התפוצה קיימים מספר מופעי צבע אשר ייחודיים לכל מקום, ונקראים על שם המקום ממנו באו. למשל: nosy be, nosy mitsio, Ambilobe, Ambanja. באמנת סייטס ואירגון IUCN מוגדרת הזיקית הנמרית כללא חשש (LEAST CONCERNED) (ANIMALSPOT) מצבה בסייטס הינה appendix 2

חשוב לציין כי לגבי הזיקית הנמרית **לא קיים כל חשש** בזיהוי, ובילבול עם מין דומה. (ראה נספח מכתב תמיכה של Petr Necas)

מעמד של המין כמין פולש: המין FURCIFER PARDALIS אינו מוכר כמין פולש באיזור אחר בעולם. מלבד מדגסקר, ושני איים סמוכים לו (IREUNION MAURITIUS) לא ידוע על אוכלוסיות מתרבות בטבע בבית גידול אחר (ראה חוות דעת של NECAS). למען ההגינות ושקיפות המידע, אציין כי מין אחד מאותו סוג (furcifer oustaleti) אכן נחשב למין פולש בדרום פלורידה, (בדומה לאיגואנות הירוקות השייכים לרשימה הלבנה)

סכיום כמין פולש: X אחד בשל קרוב משפחה מאותו סוג אשר פלש לבית גידול שונה משל ישראל (דרום פלורידה)

2 : מעמד הזיקית בתעשיית גידול הזוחלים בארצות הברית ואירופה:

ב20 שנים האחרונות תעשיית ריבוי השבי של 2 מיני זקיות התפתחה מאד בהקפים גדולים בארצות הברית ובאירופה. הזיקית התימנית (chamaeleo calypttratus) והזיקית הנמרית (furcifer pardalis) נחשבים למינים המתאימים למגדל מתחית, ומדי שנה בוקעים אלפי פרטים בחוות גידול ואצל מגדלים פרטיים. גם אם במקביל המשיך הייצוא ממדגסר, היחידים שעדיין רוכשים זקיות תפיסות טבע (WILD CAUGHT) הם בדרך כלל חוות גידול ומגדלים מקצועיים אשר מעוניינים בדם חדש בגרעיני הרבייה שלהם. יש לומר כי חוות הגידול והמגדלים המקצועיים שמים את יתרון השאר נאמנים לזני הצבע המקוריים, כדי להבטיח צבע ידוע מראש אצל הזכרים, ולהשאר נאמנים לאלפי שנות אבולוציה. הצבע הייחודי לכל זן מקומי ניכר אצל הזכרים בלבד, ואינו מתבטא בצעירים ובנקבות. זני הצבע השונים אינם מוכרים כתתי מין מבחינה סיסטמית.

בשל ההיצע העצום, ניתן להגיד כי 99 אחוז מסחר בזקיות פנתר מקורו מבקיעות שבי. כאשר הזקיות שמקורן בטבע מגיעות כפרטים בוגרים, בד"כ במצב ירוד, עם טפילים, ואינם כלל מומלצים למגדל הממוצע. ההמלצה הרווחת היא לרכוש CB, ולא חסרים מגדלים. החשש לזיוף ולהלבנה אינו קיים במין זה, בשל ההיצע העצום של ילידי שבי, ובשל העובדה כי מין זה היה עד לא מזמן חוקי בייצוא ממדגסקר, כך שגם כאשר הוצגו למכירה פרטים שמוצאם ממדגסקר, הדבר היה מצוין מופיע האפיון "wild caught"

כמו כן גם באירופה קיימים מספר רב של מגדלים אשר מתמחים במין זה, כאשר גרמניה וצ'כיה מובילות באיכות ובכמות ההיצע. לכל מגדל אתר אינטרנט ודף פייסבוק משלו. כמו כן קיימות מספר קבוצות פייסבוק המתמחות בגידול זקיות, כאשר המקצועית ביותר מנוהלת על ידי PETR NECAS ביולוג צ'כי אשר הקדיש אל כל חייו למחקר ולשמירה על זקיות ברחבי העולם. הוא רואה כשליחות לתמוך בציבור המגדלים ועונה באופן אישי לשאלות המגדלים, מתחילים כמנוסים, אשר פונים אליו בכל שאלת אחזקה. הוא גם מקדיש חלק ניכר מזמנו במסעות ברחבי אפריקה

ומדגסקר, בהסברה ובהכשרת האוכלוסייה המקומית כשומרים על הזקיות ועל הטבע בכלל.

גידול זיקית פנתר בארץ, הפרספקטיבה הרחבה, ממבט של מגדל מנוסה:

עד לפני 20 שנה, משהו כזה, זיקיות ממנים שונים ייובאו לארץ בהיתר של רט"ג. ביניהם זיקיות נמריות, זיקיות שטיח, זיקיות פישר אפריקאיות, וגם זיקיות תימניות. מאז קיימות זיקיות אלו אצל מספר מצומצם של אנשים פרטיים אשר זכו למעמד של מגדל מיוחד. לא ניתן לסחור בהם וגם לא להעביר אותן. מגדלים וותיקים אשר זכו לקבלת היתר המשיכו להרבות את שני המינים הקלים לגידול, לצורך עצמם, או להעברה בין פינות חי. כך שעדיין שני המינים נמצאים פה ושם בצורה רשמית ובהיתר. כותב שורות אלה זכה למעמד מאושר זה. בשנים האחרונות, עם התפתחות המידע באינטרנט, גדל דור חדש של מגדלים צעירים, וגם מפעילי חוגי טבע אשר צמאים לזקיות, לא משנה מה המין, לצורך גידול לתחביב, או למטרות חינוכיות. כותב שורות אלו גם מעביר פעילויות חינוכיות נגד אלימות (זקיות פותרות סכסוך על שטח על ידי מסרים של שינוי צבע, לרוב ללא צורך באלימות ומגע) וגם נגד הטרדה מינית (כאשר הנקבה איננה רוצה את הזכר, היא עוטה דגם צבע מיוחד מאד). מבחינת שמירת הטבע, אני מעוניין להתריע בפני שתי עובדות מדאיגות, מבוססות על נסיוני האישי של 20 שנות גידול.

- זיקיות תימניות מתאימות מאד לאקלים של הארץ, עוברות תרדמת חורף, וניתן לגדל אותן בחוץ בכל מקום בארץ, כי הן עמידות מאוד לחום גבוה, ולקור ממושך. גרוע מזה, מתצפיות אישיות, קיימת משיכה מינית חזקה בין הזיקית התימנית לבין הזיקית המובהקת. כך שגם אולי ניתן ליצור בני כלאיים אשר יזהמו גנטית את אוכלוסיית הזיקיות בארץ. הסבירות ליצירת בני כילאים נתמכת על ידי NECAS. **כך שללא ספק את הזיקית התימנית יש להשאיר ברשימה השחורה.**

- **זמינות זיקיות תימניות כתוצאה מהברחות:** לאור העובדה שכל הזקיות אסורות בארץ למגדלים הצעירים, הדבר מעודד שוק שחור והברחות. ובשל מחירה הנמוך מאוד בחו"ל: 20 דולר לזיקית תימנית צעירה, לעומת 150 דולר לזיקית נמרית, הפיתוי של מגדלים צעירים להבריח מחו"ל זיקיות תימניות ולמכור אותם במחיר מופרז בארץ הוא גדול. וקורה בפועל. אני מקבל לעתים טלפונים של אנשים שמבקשים הנחיות גידול. ועצותי הראשונה היא רכישת כלוב מתאים אשר ימנע את בריחתם. **והגברת המודעות לגבי סיכון אקולוגי.** אינני מעודד צעירים להרבות זקיות תימניות, ואני מזהיר אותם מפני סכנת פלישה, אך המידע זמין מאד ברשת, וכל ילד שמחזיק זוג יכול להוציא בשנה אחת כ-120 צאצאים. כך שבעיניי, במבט רחב, **מדובר בפצצה מתקתקת** למערכת האקולוגית של ישראל. אם אדם בלתי אחראי יצליח בריבוי זקיות תימניות וישחרר, או יתן להן לברוח. דרך יעילה למגר את התופעה של הברחה וריבוי של זיקיות תימניות היא מתן אפשרות חוקית למגדלים לגדל זיקיות נמריות, שכאמור מוצאם מאזור אקלים טרופי, ולא סביר כי ישרדו את החורף הישראלי, וגם אינם יכולים ליצור כילאים עם זיקיות ישראליות. (PETR NECAS) כי מדובר בקבוצה שונה, וכי זיקיות מדגסקר אינם יוצרים בני כילאים עם מינים אחרים, ולכל מין דגם חיזור ייחודי לו.

סכיום ומסקנות :

על פי הקריטריונים של הרשות בגינם זוחל נכלל ברשימה השחורה:

1. מין פולש: *furcifer pardalis* אינו מוכר כמין פולש, אוכלוסייות מתרבות קיימות רק במדגסקר ובאיים הסמוכים לו. אזור תפוצתו במדינות המוצא אינו כולל את האקלים המדברי, ולא אקלים ים תיכוני (ראה מפת תפוצה) בשל קרוב מאותו סוג *furcifer Oustaleti* אשר פלש לדרום פלורידה, הזיקית הנמרית (*pardalis*) מקבלת X אחד.
2. סכנת הלבנה של מינים שנלקחו מהטבע בצורה בלתי חוקית בארץ המוצא: אינה קיימת, בשל תוכניות הריבוי הרבות של מין זה בארצות הברית ובאירופה. כמו כן, ניתן בנקל להבחין בין זיקית נמרית למיני זיקיות אחרות. (ראה מכתב ממומחה בינלאומי לזיקיות, *Petr necas*)
3. צער בעלי חיים: כל מגדל מתחיל יכול בקלות לספק את הדרישות לזיקית (כי מדובר בלטאה קטנה, והציוד הדרוש לגידולה נמצא זמין בארץ. סכנה לאדם: אין.
4. לאחר שעברתי בקפידה על הקריטריונים של רט"ג, אין כל סיבה לא לכלול את הזיקית הנמרית ברשימה הלבנה.

מתוך כתב האמנה של רט"ג: "הרשות תפעל בשיתוף פעולה עם הציבור, ותוך קבלת אמון הציבור, למטרה המשותפת של שמירה על ערכי טבע שהם נחלת כולנו... (דברים ברוח זו)

לא חייב להיות ניגוד אינטרסים בין הצורך של המגדלים לגדל מגוון רחב לצורך תחביב, לבין שמירה על בעלי חיים בארץ המוצא, ושמירה על המערכת האקולוגית בארץ ישראל אשר יקרה לכולנו. לרוב החובבים אכפת מאד מהטבע הישראלי. במקרה הזיקית הפנתר, אין פגיעה בבעלי החיים בארץ המוצא, בשל ההיצע העצום של פרטים ילידי שבי. אין סכנה של מין פולש בשל אקלים שונה מאד בארץ המוצא (טרופי). המין גם אינו מתועד כמין פולש במקום אחר בעולם. אז לא רק שאין חשש לפגיעה במערכת במדגסקר, אלא יש סיכוי מאוד טוב כי התרת הגידול של מין זה בארץ תמגר את תופעת ההברחות המדאיות של הזיקית התימנית מתחת לרדאר של רט"ג, כאשר תופעה זו היא ללא ספק **פצצה מתקתקת**. תופעת ההברחות מקבל רוח גבית מהאיסור הגורף. ומהביקוש הנוצר בשל כך בזקיות. ידוע גם על נטייה של חובבים צעירים ומתוסכלים אשר רוצים גם לגדל זיקית ישראלית מוגנת. כאזרח אשר הטבע הישראלי יקר לו מאד, ואשר מצטער מידי יום לראות מיינות בכל מקום, אני חש גם כי כולנו יכולים לשתף פעולה, אזרחים ואנשי רט"ג. מתן היתר חוקי לציבור הרחב, תחת פיקוח של רט"ג, וסחר בזיקיות פנתר במחיר הוגן, תחת פיקוח של רט"ג, תתרום ללא ספק לאמון של ציבור המגדלים ברט"ג, ותצמצם משמעותית את תופעת ההברחות ו החדרה בלתי חוקית של מינים אחרים. כי אם יש אפיק חוקי לגדל זקיות יפה, אין צורך לעבור על החוק. בתקווה להמשך שיתוף פעולה ושיח פורה בין ארגון מגדלי החיות לבין רשות הטבע והגנים.

בכבוד רב, דניאל כאהן בשם איחוד מגדלי החיות.

מקורות:

Animal diversity web museum of zoology of michgan/

Animal spot.net

IUCN אתר

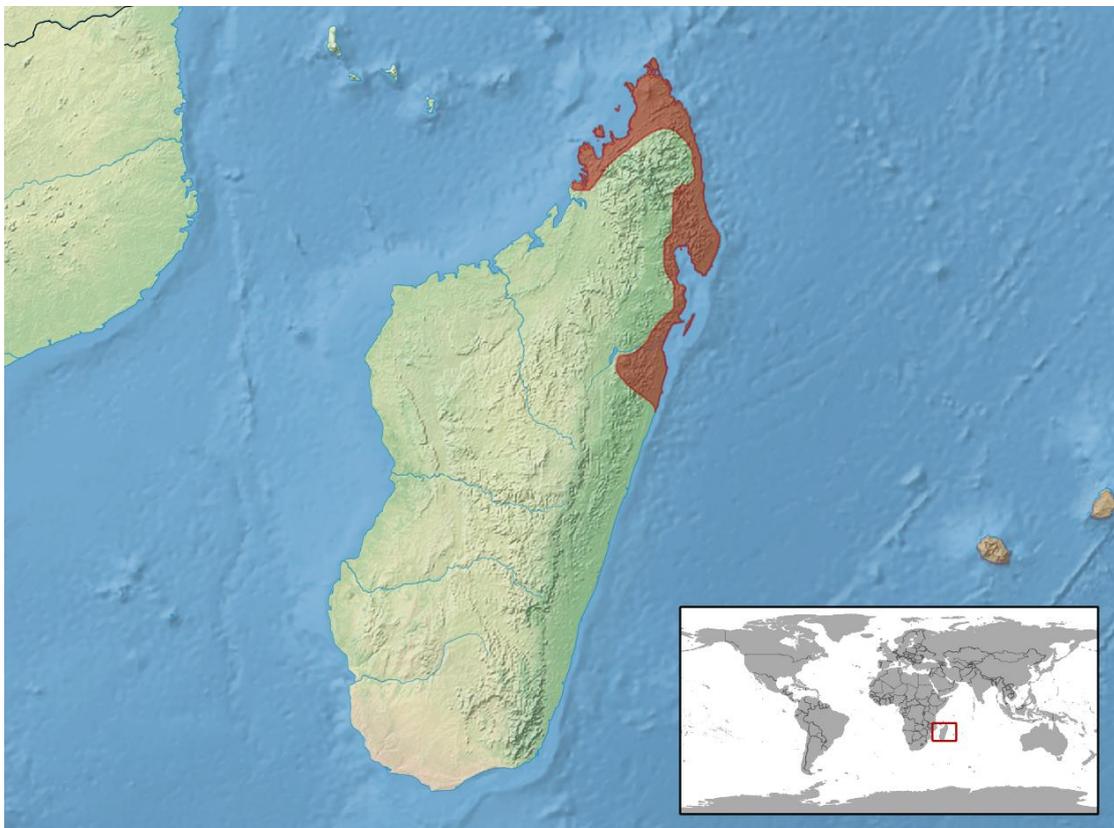
"care and breeding of chameleons" phiiippe de Vosjoli herpetocural library , 1996

PETR NECAS " Chameleons, nature hidden jewels " NECAS 2004

נספחים :

1 מפת תפוצה של זיקית נמרית furcifer pardalis:

מתוך wikipedia

חוות דעת של Petr Necas חוקר זיקיות בעל שם בינלאומי, כתב ספרים רבים בנושא זיקיות, ופעיל שטח להגנה על הזקיות בארצות מוצאם. בעל בלוג, PETR NECAS> THE CHAMELEON GODFATHER ומספר דפי וקבוצות פייסבוק בנושא אחזקת זיקיות וטיפול בהם :

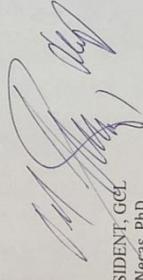
GLOBAL CHAMELEON LEAGUE

Subject: Panther chameleon (*Furcifer pardalis*)
To: Dr. Noam Lider, Nature and park Authority of Israel

In a response to Daniel Cahen, member of the Israeli exotic pets association, according to my knowledge in the field of biology, especially chameleon natural history, conservation and captive management, based on: 33 years field research and publication (several books in 5 languages and dozens of scientific papers published, including descriptions of new species, a species – *Chamaeleo nectas* - named in my honor...)
33 years of experience in chameleon captive management (kept over 100 species, propagated over 60 species in captivity, many for the first time in history, several in many – up to 16 – generations, advisor of ZOOs, Breeding stations).

Regarding the species *Furcifer pardalis*:
F. pardalis is widely captive bred in Europe and USA, producing tens of thousands offspring per year, so there is no need to collect them from the wild. What's is described as captive bred in the CITES document is reliable. *F. pardalis* is an easily distinguishable species, so there is no fear of confusion with any endangered species.
F. pardalis is considered "least concern" by IUCN, they are not endangered in their home-country, on contrary, it is considered a pioneering species and actually increase their range in agriculturally modified landscape.
Madagascar, the country of origin of this species, has a very strict law, regulating the commercial trade with this species and is currently preparing a ban for all chameleon species in 2020.
There are plenty of reliable breeders in Europe and USA they can be purchased from.
F. pardalis is not considered an invasive species. Breeding populations outside Madagascar and adjacent Islands (Mauritius, Reunion, Anjouan) are not recorded.

In my humble expert opinion, there is no reason to be afraid of my impact of *F. pardalis* in local fauna in Israel, as the life conditions differ so much, they will not survive and will not be able to reproduce.
The possible import of *F. pardalis* to Israel will have no impact on wild populations in Madagascar, moreover, it can be regulated in allowing only offsprings from other countries than Madagascar to be imported.

PRESIDENT, GCL
Petr Nectas, PhD

Prague, 9. 9. 2019

זוהי רק תמונה של המסמך חתום בכתב יד.
להלן המסמך בקובץ וורד:

Subject: Panther chameleon (*Furcifer pardalis*)

To: Dr. Noam Lider, Nature and park Authority of Israel

In a response to Daniel Cahen, member of the Israeli exotic pets association, according to my knowledge in the field of biology, especially chameleon natural history, conservation and captive management, based on:
33 years field research and publication (several books in 5 languages and dozens of scientific papers published, including descriptions of new species, a species – *Chamaeleo necasi* - named in my honor...)
33 years of experience in chameleon captive management (kept over 100 species, propagated over 60 species in captivity, many for the first time in history, several in many – up to 16 – generations, advisor of ZOOs, Breeding stations).

Regarding the species *Furcifer pardalis*:

F. pardalis is widely captive bred in Europe and USA, producing tens of thousands offspring per year, so there is no need to collect them from the wild. What's is described as captive bred in the CITES document is reliable. *F. pardalis* is an easily distinguishable species, so there is no fear of confusion with any endangered species.

F. pardalis is considered “least concern” by IUCN, they are not endangered in their home-country, on contrary, it is considered a pioneering species and actually increase their range in agriculturally modified landscape.

Madagascar, the country of origin of this species, has a very strict law, regulating the commercial trade with this species and is currently preparing a ban for all chameleon species in 2020.

There are plenty of reliable breeders in Europe and USA they can be purchased from.

F. pardalis is not considered an invasive species. Breeding populations outside Madagascar and adjacent Islands (Mauritius, Reunion, Anjouan) are not recorded.

In my humble expert opinion, there is no reason to be afraid of my impact of *F. pardalis* in local fauna in Israel, as the life conditions differ so much, they will not survive and will not be able to reproduce.

The possible import of *F. pardalis* to Israel will have no impact on wild populations in Madagascar, moreover, it can be regulated in allowing only offsprings from other countries than Madagascar to be imported.